Редакція польсько-українського журналу
«Nauki Społeczno-Humanistyczne / Соціально-гуманітарні науки /
Social and Human Sciences» (ISSN 2391-4165)

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Державна наукова установа
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»

Полтавський інститут економіки і права
Університету «Україна»

СУЧАСНИЙ СВІТОВИЙ ПОРЯДОК: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ, СОЦІАЛЬНО-УПРАВЛІНСЬКІ ТА ФІЛОСОФСЬКО-РЕЛІГІЙНІ ВИМІРИ

Монографія

За загальною редакцією
Валерія Бебика, Володимира Пилипчука та Надії Мякушко

Варшава — Київ
Талком
2026

УДК 327:341:[316.422:14]
С89

Рекомендовано до друку
Редакційною радою польсько-українського журналу
«Nauki Społeczno-Humanistyczne / Соціально-гуманітарні науки /
Social and Human Sciences»
(*протокол № 5 від 20 жовтня 2026 р.*)

Вченою радою Державної наукової установи
«Інститут інформації, безпеки і права
Національної академії правових наук України»
(*протокол № 9 від 28 жовтня 2026 р.*)

Рецензенти:
Кудряченко, Андрій, доктор історичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії наук України, директор Інституту всесвітньої історії Національної академії наук України;
Смолянюк, Володимир, доктор політичних наук, професор, Заслужений працівник освіти України;
Конащук, Войцех, доктор юридичних наук, професор Університету імені Марії Кюрі-Склодовської в Любліні.

Авторський колектив:
Анісімович-Шевчук, Ольга (д.філос.); Аулін, Олександр (к.філос.н); Ауліна, Олена (к.політ.н); Бебик, Валерій (д.політ.н.); Бедь, Віктор (д.юр.н.), Гуменюк, Борис (д.і.н.); Доронін, Іван (д.ю.н.); Заславська, Людмила (с.н.с.); Золотар, Ольга (д.ю.н.); Мякушко, Надія (д.філос.); Пилипчук, Володимир (д.ю.н.); Помикало, Войцех (д.пед.н.); Саган, Олександр (д.філос.н.); Шаравара, Роман (д.філос.); Шергін, Сергій (д.політ.н.).

Сучасний світовий порядок: міжнародно-правові, соціально-управлінські та філософсько-релігійні виміри : моногр. / Анісімович-Шевчук, Ольга, Аулін, Олександр; Ауліна Олена. — Варшава — Київ: Талком, 2026. — 264 с.
С89
ISBN 978-617-8627-47-8

У монографії аналізуються міжнародно-правові, соціально-управлінські та філософсько-релігійні проблеми формування сучасного світового порядку в контексті зародження та функціонування глобальних цивілізацій, державного суверенітету, систем міжнародних відносин, базових загально-людських, релігійних та національних цінностей.

Наукове видання може бути використана при підготовці докторантів, аспірантів, магістрів з політичних, юридичних, психологічних, соціологічних, військових наук, публічного управління, соціальної роботи, міжнародних відносин та соціальних комунікацій.

УДК 327:341:[316.422:14]

ISBN 978-617-8627-47-8

© Анісімович-Шевчук, Ольга,
Аулін, Олександр; Ауліна Олена, 2026
© Талком, 2026

1.3. СОЦІАЛЬНА ГЛОБАЛІСТИКА І ПРАВА ЛЮДИНИ

(***Бебик, Валерій; Мякушко, Надія; Шаравара, Роман***)

Сучасні процеси глобалізації в економічній, політичній, гуманітарній та інформаційній сферах суспільства сприяли появі у другій половині XX століття науки, яка отримала назву **глобалістика.**

На початку XXI століття в рамках цієї науки сформувалася **соціальна глобалістика,** яка наповнила процеси глобалізації людським виміром. І цей людський вимір, насамперед, проявився в контексті економічних, політичних і соціальних прав людини в умовах формування глобального та інформаційного суспільства.

Існує чимало підходів у визначенні вказаних вище термінів [1], проте, ми пропонуємо власне бачення термінології і методології вказаних вище наук з акцентом на права людини в умовах глобалізації та еволюції національних моделей соціальної держави.

Відповідно до цього ми пропонуємо визначити **глобалістику** *як науку, яка досліджує закономірності формування, функціонування і розвитку глобального суспільства в економічній, політичній, соціальній та гуманітарної сферах, інтегрованих інформаційно-комунікаційною сферою суспільства.*

Таке розуміння глобалістики дає нам підстави говорити про ***об'єкт дослідження глобалістики —*** економічну, політичну, соціальну та гуманітарну сфери глобального суспільства, інтегровані інформаційно-комунікаційною сферою глобального суспільства.

Предметом глобалістики є особливості формування, функціонування та розвитку економічної, політичної, соціальної та гуманітарної сфер глобального суспільства, інтегрованих інформаційно-комунікаційною сферою глобального суспільства.

Під ***методологією глобалістики*** ми будемо розумітимемо сукупність пізнавальних принципів і технологій дослідження особливостей формування, функціонування та розвитку економічної, політичної, соціальної та гуманітарної сфер глобального суспільства, інтегрованих інформаційно-комунікаційною сферою глобального суспільства.

Своєю чергою, під ***методикою глобалістики*** ми будемо розуміти арсенал аналітичних методів (технік) наукового дослідження особливостей формування, функціонування та розвитку економічної, політичної, соціальної та гуманітарної сфер глобального суспільства, інтегрованих інформаційно-комунікаційною сферою глобального суспільства.

Методологія (технологія) глобалістики повинна бути концептуально та ідеологічно вибудованою і об'єднувати методи (техніки) класичних суспільних (економічних, політичних, соціальних, культурологічних, соціально-психологічних) досліджень з методами, процедурами і процесами, технічними прийомами та засобами дослідження, аналізу, перевірки й оцінювання здобутих даних, які використовуються природничо-математичними науками.

Історично безпрецедентні темпи глобалізації планетарного суспільства, які дали життя глобалістиці як науці, внаслідок обмеженого часу не могли повною мірою сприяти її швидкому становленню як наукової і навчальної дисципліни.

Проте, вже наприкінці XX століття в **глобалістиці сформувалося п'ять провідних напрямів:**

– ***Постіндустріальна глобалістика*** (О. Тоффлер, Д. Белл, Д. Несбіт, Г. Фрідріхс, А. Шафф), яка безпосередньо глобальні проблеми не досліджувала, але формулювала висновки, пов'язані з постіндустріальним станом суспільства і перспективою вирішення проблем глобального світу.

– ***Технократична глобалістика,*** представлена:

«техно-оптимістами» (Г. Кан, У. Браун, Ж. Ж. Серван-Шрайбер, А. Вінер), які були переконані, що тільки наука і техніка

можуть вирішити всі глобальні проблеми, котрі й виникають через бурхливий розвиток науково-технічного прогресу (НТП);

«*соціал-технократами*», які вважали, що НТП є головною причиною появи глобальних проблем, але не вірили в те, що наука і техніка можуть бути єдиним засобом вирішення цих проблем (Д. Медоуз, К. Боулдінг, М. Робертс, К. Девіс).

– ***Еволюційно-детерміністська глобалістика*** (Е. Валенілла, І. Ніінілуото, Н. Георгеску-Роген, Дж. Ріфкін), яка орієнтувалася на дослідження закономірностей природної еволюції і незворотності науково-технічного прогресу.

– ***Еколого-популістська глобалістика*** (Л. Браун, А. І П. Ерліхи, Дж. Уолд, Р. Теобальд, Д. Хау), яка зосереджувалася на проблемах взаємодії природи, суспільства і людини.

– ***Екзістенціально-культурна глобалістика*** (С. Мендловіц, Г. Фолк, О. Орука, Й. Галтунг, М. Міше, К. Ф. Вайсзекер), предметом якої були проблеми війни і миру, встановлення нового міжнародного економічного і соціально-політичного порядку [1; 3; 4; 5].

Зрозуміло, що виділення цих напрямів є досить умовним, позаяк вченими досліджувалися також проблеми неогуманізму, всесвітнього розвитку, наднаціональних (глобальних) інститутів, глобальної свідомості тощо.

Особливе значення в контексті прав людини мають дослідження глобалістики в гуманітарній сфері суспільства, оскільки філософія лібералізму ставить права людини вище за права соціальної групи і держави [4; 5]. Хоча, безумовно, коли йдеться про питання національної безпеки (у тому числі в соціальній сфері), інтереси держави та певної соціальної групи (правлячої еліти) повною мірою захищаються ліберальної доктриною та інститутами ліберальної (за ідеологією) держави [7].

Азійське бачення прав людини, сформоване на базі конфуціанства, перевертає піраміду прав людини, соціальної групи і держави догори ногами. У наслідок цього права соціальної групи і держави ставляться вище за права людини [12]. Проте, ці

патріархальні підходи домінування прав соціальної групи і держави над правами індивіда балансуються філософією відповідальної держави, яка має по-батьківські дбати і про права соціальної групи, і про права конкретної людини [10].

На основі цих двох основних доктрин прав людини (євроатлантичної та азійської) і формувалася загальна глобалістика як наука, у рамках якої права людини набувають все більшого значення [6; 13; 14; 15; 16].

Зрозуміло, що на перших етапах свого розвитку загальна глобалістика в основному накопичувала на емпірічному рівні перелік проблем, тенденцій і явищ, які поступово систематизувалися, щоб у подальшому бути використаними для теоретичного осмислення, аналізу і прогнозування.

Перший етап розвитку глобалістики (60–70-ті роки XX ст.) характеризується ґрунтовним вивченням насамперед космосу і охорони довкілля. Проте методологічні і науково-теоретичні дослідження в цих галузях не були об'єднані в цілісну систему, хоча спроби міждисциплінарних досліджень були здійснені напередодні Стокгольмської міжнародної конференції по охороні навколишнього середовища (1972 р.).

Парадигма постмодернізму, яка прийшла на зміну класичній раціональності, відкинула глобальний детермінізм і закономірності раціоналізму. Як наслідок — неперервна диференціація, відсутність впорядкованості і невизначеність форми, розгляд кожного процесу чи предмету не з точки зору цілісної однини, а як сукупність елементів, що не можуть бути поєднані.

Ця науково-методологічна криза наприкінці 60-х років минулого століття знову привернула увагу вчених до розгляду ідей глобального світу і загальнолюдської (глобальної) перспективи суспільного розвитку.

Другий етап розвитку глобалістики (кінець 70-х років XX ст.) пройшов під знаком уточнення рамок об'єкта і предмета дослідження глобалістики: переліку та ієрархії глобальних проблем, становлення та розвитку основних теоретичних напрямів.

З метою дослідження всього спектру проблем, пов'язаних з глобалізацією, з ініціативи і на гроші переважно єврейських олігархів було створено Римський клуб (1968 р.), який об'єднав понад вчених, бізнесменів, політиків, громадських діячів з 53 країн світу. За перші 30 років існування Римського клубу було підготовлено близько 20 доповідей на замовлення клубу і звіт самого клубу, в яких досліджувалися найважливіші світові проблеми.

По суті в межах проєктів Римського клубу відпрацьовувалась ідеологія «нового світового порядку» і були розроблені наукові методи нової науки — **глобалістики,** запропоновані альтернативні сценарії світового розвитку в рамках глобальної праксеології [1; 11].

Діяльність цього міжнародного і неурядового об'єднання сприяло становленню та інституалізації глобалістики як науки про глобальний світ та його проблеми. У доповідях Римського клубу (А. Печчеї, Дж. Форрестер, Д. Мідоуз, Е. Ласло, Х. Клівленд, Ф. Гаєк, К. Левін тощо) були розроблені такі категорії глобалістики як «межі зростання», «перша глобальна революція», «глобальні проблеми», «глобальна свідомість» та ін. [1; 8].

Третій етап розвитку глобалістики (більша частина 80-х років XX ст.) виокремлюється зниженням уваги до загальнотеоретичних проблем глобалістики за рахунок здійснення прикладних досліджень глобалізації, зорієнтованих не стільки на причини загострення загальносвітових проблем, скільки на конкретні їхні прояви.

Четвертий етап розвитку глобалістики (90-ті роки XX ст.) характеризується спробами підбити певні теоретико-методологічні підсумки розвитку сучасної глобалістики як науки. До того періоду ця наука тлумачилася досить обмежено — як вчення про глобальні природні та суспільні проблеми сучасності, яке ґрунтувалося, зокрема, у соціальному аспекті — на тезах священника і вченого Т. Мальтуса (1766–1834 рр.).

Останній відомий своєю теорією, що, оскільки населення планети росте за геометричною прогресією, а кількість продуктів

харчування — за арифметичною, природних ресурсів на всіх не вистачить. Тому, мовляв, потрібно «регулювати» чисельність населення (війною, хворобами, голодомором).

Т. Мальтус жив у 18 ст., зокрема, у 1800 р. на планеті проживало біля 952 млн осіб. Через 100 років населення планети Земля складало вже 1,6 млрд осіб. У 1950 р. людська популяція складала 2,5 млрд осіб, а в 2000 р. — 6 млрд осіб. Враховуючи, що у 2019 р. землян було вже 7,7 млрд осіб, проблема забезпечення людей їжею, водою і чистим повітрям стає все більш глобальною [2; 4; 8; 9]. Яку вирішувати, все-таки, треба не вбивством, а використанням нових технологій та контролем над народжуваністю.

Теоретичні засади глобалістики як автономної науки розпочали розроблятися з другої половини 60-х років XX століття, але її філософсько-методологічне підґрунтя має глибоке історичне коріння. Зокрема, велике значення для розвитку теорії глобалістики має концепція українського вченого В. Вернадського щодо трансформації біосфери в ноосферу. Згідно з цією концепцією схема ієрархії політико-філософських, природничих, екологічних, технічно-технологічних, соціально-економічних, міжнародних проблем стає основою для формування глобального освіту як такого з усіма відповідними атрибутами.

У цьому зв'язку ми будемо розглядати ***глобалізацію*** як процес створення глобального світу, ***глобалізм*** — як ідеологію світу, що глобалізується, а ***глобалістику*** — як науку, що досліджує проблеми формування та розвитку глобального світу.

За півстоліття історії становлення глобалістики в її рамках сформувалися наступні **провідні концепції сучасної глобалістики** [1; 3; 4; 5; 6; 8]:

– меж зростання (Дж. Форрестер, Д.Л. Медоуз, Е. Пестель, М. Месарович);

– гуманістичного соціалізму (Я. Тинберген);

– нового гуманізму (А. Печчеї);

– дороговказів майбутнього (Б. Гаврилишин);

– сталого розвитку (Л. Браун);

– універсального еволюціонізму (теорія глобальних рішень і компромісів) (М. Мойсеєв);

– мітозу біосфер (Д. Аллен, М. Нельсон);

– контрольованого глобального розвитку (Д. Гвішіані);

– світ-системного аналізу (І. Валлерстайн) та ін.;

– геогенезису (Е. Кочетов);

– глобальної спільноти (М. Чешков) та ін.

Концепція меж зростання досліджувалася в межах доповідей Римського клубу під керівництвом А. Печчеї та інших засновників цієї неурядової міжнародної інституції. Останні зрозуміли, що певні труднощі в реалізації проєктів і програм транснаціональних корпорацій пов'язані з глобальними системними ефектами. Звідси, до речі, й виник загальновідомий заклик: «Мислити глобально, діяти локально».

Реалізація цієї концепції була здійснена через спроби моделювання розвитку світової економіки. Динаміка світової економіки досліджувалася в контексті аналізу п'яти взаємопов'язаних факторів: населення, капіталовкладення, використання невідновлюваних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, виробництво продовольства.

Відповідно до висновків авторів концепції меж зростання людство досить швидко має наблизитися до крайньої демографічної та економічної межі у планетарному розвитку. І справа тут не стільки в ресурсних обмеженнях, скільки в пануванні ТНК, конфліктній конкуренції, егоїстичному елітаризмові Заходу і дезінтеграції людства.

Зокрема в першій доповіді «*Межі зростання*» (1972 р.), підготовленій Д.Л. Медоузом та його дружиною на основі ідей Дж. Форрестера (США), висловлювалися думки щодо необхідності загальмувати приріст населення землі. Проєкт групи Медоузів можна розглядати як першу спробу побудови комп'ютерної моделі системи «людина — суспільство — природа», а *системний підхід* — як новий метод, що був реально використаний у глобальних дослідженнях.

Результати обговорення були неоднозначними, члени Римського клубу отримали імідж «неомальтузіанців» і «технократів». Але дискусія сприяла подальшим науковим дискусіям і розробкам.

Е. Пестель (Німеччина) і М. Месарович (США) запропонували свою модель, яка була подана у другій доповіді «*Людство на роздоріжжі*» (1974 р.). У ній відомі системщики і математики намагалися подолати недоліки ідеї «нульового зростання» (з першої доповіді Клубу) через реалізацію своєї концепції «органічного зростання», згідно з якою кожен регіон світу має виконувати свою особливу функцію.

Ця модель базувалася вже не на одній тисячі математичних рівнянь, як у Медоуза. Масштаби змінилися: 200 тисяч математичних рівнянь, які охоплювали ієрархічну структуру, де кожен рівень відокремлює еволюцію світової системи. Серед цих рівнів автори моделі Месаровича-Пестеля виокремлювали геофізичний, екологічний, технологічний, економічний, інституціональний, соціально-політичний, культурно-ціннісний рівні, а також рівень біології людини.

Після шокової кризи 60–70-х років XX століття, коли світом прокотилася хвиля соціальних та економічних потрясінь, робоча група Римського клубу на чолі з лауреатом Нобелівської премії Я. Тінбергеном підготувала ***концепцію гуманістичного соціалізму***, яка була викладена в доповіді «*Перегляд світового порядку*» (1976 р.). Ця концепція не містила якоїсь особливої наукової методології, але містила конкретні рекомендації щодо перебудови структур влади, інституційної діяльності, ринкової системи і практики міжнародних відносин.

Зокрема автори доповіді з метою наближення рівня доходів у світовому масштабі пропонували встановити нульовий ріст розвиненим країнам і 5-відсоткове зростання темпів середньорічних доходів на душу населення в країнах, що розвиваються.

Нова ідеальна соціальна організація людей отримала назву «гуманістичний соціалізм», який має забезпечити рівні можли-

вості для всіх країн і людей відповідно до універсальних гуманістичних цінностей.

Утім, ця доповідь не справила особливого враження на світову громадськість і експерти Римського клубу перейшли від кількісного аналізу проблем світового порядку до якісного аналізу особистісних рис людей, які можуть забезпечити «революцію свідомості».

Ця концепція, яка отримала назву ***концепції нового гуманізму***, була висвітлена в доповіді «*Цілі для людства*» (1977 р.). У ній — домінування нового «глобального етносу», перебудова свідомості і запровадження норм поведінки людей і норм державної політики відповідно до «нових стандартів гуманізму», які мають привести до «людської» революції, себто інтеграції людей світу і формування світової людської спільноти.

Для того, щоб розпочалась «революція світової солідарності», на думку авторів, потрібно сформулювати ***цілі світового розвитку***:

– припинення гонки озброєнь, відмова від конфліктів, війн і насильства;

– вирішення продовольчої проблеми в глобальному масштабі;

– глобальний контроль за використанням енергетичних і сировинних ресурсів, технологіями і природокористуванням;

– глобальний розвиток, спрямований на підвищення якості життя, соціальну справедливість у розподілі матеріальних і духовних благ.

Серед чисельних експертів Римського клубу варто назвати й відомого дослідника українського походження, директора Міжнародного інституту менеджменту Б. Гаврилишина з його доповіддю ***«Дороговкази в майбутнє»***, яка була перекладена багатьма мовами і присвячена проблемам ефективності функціонування різних суспільств. Цей аналітик виніс на обговорення громадськості модель майбутнього світового порядку, засновану на співіснуванні різних культур, релігій, способів життя, колегіальному

керівництв, представницькій демократії — на високих рівнях і прямій демократії — на більш низьких.

Після створення Римського клубу, Тристоронньої комісії (ЄС, США та Японії) та інших глобальних аналітичних структур, на основі розробок аналітиків глобалістики провідні капіталістичні країни розпочинають розробку стратегічних планів, спрямованих на координацію діяльності вищезазначених держав у галузях економіки, політики, екології, культури тощо.

Розроблена під керівництвом Л. Брауна (США) ***концепція сталого розвитку*** була використана при ухваленні спеціальної резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Економічна перспектива до 2000 року і надалі» (1987 р.), згідно з якою сталий розвиток рекомендується як один із засадничих принципів діяльності міжнародних інституцій, урядів та неурядових організацій.

Прибічники концепції сталого розвитку були переконані, що людство споживає значно більше ресурсів, ніж дозволяють можливості глобальних економічних систем. Відтак потрібно поступово, еволюційно забезпечувати сталий розвиток на всьому глобальному просторові, а не тільки в елітарних регіонах.

Концепція універсального еволюціонізму була запропонована М. Мойсеєвим (РФ) і розвивалася на базі вчення українського вченого В. Вернадського про ноосферу. Її представники критикували доповіді Римському клубу за їхнє розуміння пасивної ролі природи та її пасивної реакції на життєдіяльність людства в планетарному масштабі і виступають опонентами концепції сталого розвитку.

На думку прибічників цієї концепції, узгоджений, скоординований розвиток людства і біосфери може привести до формування ноосфери, ноосферної економіки і ноосферної цивілізація. Цю концепцію ще називають *школою глобальної екології*, яка запропонувала власну теорію глобальних рішень і компромісів.

Концепція мітозу біосфер характеризувалася розробкою проблем поєднання біосфери і техносфери, а головна ідея полягала у використанні досвіду створення штучних біосфер (наприк-

лад, для космічних станцій) з метою поліпшення земної біосфери і формування ноосфери (Д. Аллен, М. Нельсон).

Концепція контрольованого глобального розвитку під керівництвом Д. Гвішиані розвивала глобалістику на теоретико-методологічних засадах соціології, а перехід до інформаційного суспільства розглядала як дороговказ до вирішення більшості існуючих глобальних проблем.

Зрозуміло, що інформатизація сучасного суспільства не здатна вирішити, наприклад, соціальні проблеми чи проблеми війни і миру, але досвід створення системи моделей альтернативного глобального розвитку і вибору оптимальних управляючих стратегій, безумовно, сприяв розвитку глобалістики як науки.

Концепція світ-системного аналізу (І. Валлерстайн) ґрунтувався на парадигмі, у центрі якої знаходиться розвиток економік, історія систем і цивілізацій. Ця парадигма тяжіла до концепції *глобальної соціалізації*, що визріла в надрах Міжнародної соціологічної асоціації, яку І. Валлерстайн очолював у 1994–1998 рр. [4].

Кінець XX ст. розглядався школою світ-системного аналізу в контексті зміни капіталістичної світ-системи на посткапіталістичну. **Капіталістична світ-система,** яка ствердилась півтисячоліття тому, **тлумачиться як перша історична форма глобальної системи.** Остання складається з ядра (так званий «золотий мільярд»), напівпериферії і периферії світу, і розвивається з циклічними кризами з періодом 50–100 років за аналогією з відомими «*довгими економічними хвилями*» М. Кондратьєва [4].

Утім, феодальна Іспанська імперія часів імператора Карла V (1500–1558 рр.) і Філіпа II (1527–1598 рр.) з населенням у 60 млн осіб була не менш глобальною, оскільки контролювала Іспанію, Італію, Нідерланди, Фландрію, Бельгію, половину Німеччини, частину Франції (Європа), Мексику, Гватемалу, Перу, Панаму, Чилі, Венесуелу, Колумбію (Нова Іспанія / Південна Америка), частину США і Канади (Північна Америка), Туніс (Африка) тощо [9].

Не менш глобальною була Китайська імперія часів династії Мін (1368–1644 рр.), яка володіла вражаючими територіями в Азії,

нараховувала до 200 млн населення, мала величезний флот, мільйонну армію, спромоглася реставрувати Великий китайський мур (21,1 тис. км) і Великий китайський канал (1,8 тис. км), збудувала вражаючий за масштабами імператорський палац Гугун у Пекіні [10].

Чи були іспанська та китайська імперії частинами єдиної глобальної, феодальної світ-системи? — Звісно, що ні — різні цивілізації, культури, мови, релігії. В Іспанії, наприклад, домінував жорсткий (з інквізицією) католіцизм, а в Китаї — симбіоз буддизму, даосизму і конфуціанства, хоча за формою правління в обох імперіях була абсолютна монархія. Економіка — феодального типу.

Так само дуже умовно можуть вважатися єдиними частинами глобальної, капіталістичної світ-системи, наприклад, Британська імперія (412 млн населення, 1913 р.), Французька імперія (44,47 млн населення, 1812 р.) чи Османська імперія (35,35 млн населення, 1856 р.), які мали різні цивілізації, культури, мови, релігії [8].

Британська, Французька та Османська імперії в часи розквіту капіталізму самі собою були глобальними утвореннями, які контролювали величезні території на різних континентах. У Британії і Франції була конституційна монархія, в Османії — абсолютна монархія на засадах халіфату.

Християнська релігія в Британії набула протестантських форм, у Франції панував католицизм, а в Османії — сунітський іслам. То про яку ж світ-системну єдність іде мова?..

Концепція геогенези, висунута Е. Кочетовим (РФ), передбачала методологічний поділ світового простору за функціональними ознаками: геоекономіка, геополітика, геостратегія, геофінанси, геодемографія, глобальне право, глобальний інформаційний простір тощо.

Геогенеза, на думку автора цієї методологічної парадигми, є просторово-філософською методологією пізнання, сприяння та відображення світу, методологічною основою глобалістики. А **глобалістика** розглядалася ним як галузь соціально-гуманітарного

знання, наука: про світ у його системно-неподільній (єдиній, цілісній) формі; про різноманітні виміри (сфери) глобального світу (геоекономіку, геофінанси, геополітику, геостратегію, геоінформацію та ін.); про закономірності функціонування наднаціональних утворень (процесів, структур) і технології оперування в них.

Привертає увагу також здійснена автором *концепції геогенези* класифікація держав:

– Класична держава, коли суверенітет у межах національно-територіальних кордонів визначає економічну, правову, політичну систему держави.

– Держава в економічних кордонах, коли держава проводить господарювання за межами національних кордонів. Контур цих «країн-систем» визначається економічними кордонами, які сприяють становленню гомогенних економічних, культурних, соціально-політичних і військових середовищ. Цей тип держави в найбільш чіткій формі і конфігурації проявляється у прикордонних регіонах суміжних з даною державою країн.

– Держава несуміжна, коли внаслідок історичних, політичних, економічних, демографічних процесів у віддалених державах зароджувалися діаспори, які нині геоекономічно, геофінансово і геополітично тяжіють до національної материнської системи.

– Держава в державі, коли через ослаблення центральної влади за певних політичних, військових, економічних умов окремі частини держав можуть сформувати самостійну державу.

Наостанку зазначимо, що на роль «великих», на думку автора, можуть претендувати лише «країни-системи».

Концепція «глобальної спільноти» (М. Чешков, Е. Кочетов), яка розроблялася протягом 90-х років минулого століття, зробила досить вагомий внесок у розвиток глобалістики. Поняття глобальної спільноти може бути охарактеризована двома відносно автономними поняттями: глобальною системою і світовим співтовариством. Глобальна спільнота уявляється як спільнота, динаміка якої визначається взаємодією різноманітних її компонентів.

Виокремлюються два історичних типи глобальної спільноти — індустріально-модерністський та інформаційно-глобалістський [6].

Єдність світової системи передбачає її цілісність, яка формується під впливом:

– *інтернаціоналізації*, яка сприяє становленню світової господарської системи як системи національних господарств;

– *мондіалізації*, котра формує світову господарську систему як цілісність, до якої входять не тільки національні господарства, а й транс(між)національні одиниці і світові організації;

– *глобалізації*, яка вписує світову господарську систему в природно-біологічне середовище і надає новій цілісності соціально-природну якість.

Таким чином, *інтернаціоналізація* передбачає зв'язок національних господарств через світовий ринок, *мондіалізація* — цілісну світову економіку, засновану на інтеграційно-відновлювальних зв'язках, а *глобалізація* — створення суспільних (перш за все економічних) відносин, які забезпечують виживання і розвиток у руслі еволюції людини і природи.

Загалом, на думку українського дослідника О. Білоруса, виокремлюють, зокрема, такі основні постулати сучасної глобалістики:

– світ і світове лідерство є єдиним глобальним організмом;

– глобалізація світу — це об'єктивне історичне явище і процес, на який можна впливати і керувати спільними зусиллями людства;

– глобалізація несе нові можливості і нові загрози людству;

– глобальну кризу і катастрофу людства ще можна відвернути;

– глобальна інтеграція — закономірність розвитку людства;

– глобальні інтереси треба ставити вище національних;

– сучасна людина як найвища соціальна цінність набула глобального порядку і стала в центрі процесів глобалізації та ін. [1].

Процеси глобалізації, які є основою формування глобального (світового, взаємозалежного, уніфікованого) суспільства потребують його методологічної декомпозиції та подальшої композиції на основі філософії діалектики і системної методології.

Відтак, ми можемо говорити про специфіку становлення і розвитку глобальних економічної, політичної, соціальної та гуманітарної сфер планетарного суспільства, що глобалізується, насамперед, на основі формування глобальної інформаційної сфери світового суспільства.

Для зручності надалі ми пропонуємо іменувати глобальні: економічну, політичну, соціальну, гуманітарну та інформаційну сфери планетарного суспільства, які входять до складу **загального глобального суспільства,** наступними термінами:

– глобальним економічним суспільством;
– глобальним політичним суспільством;
– глобальним соціальним суспільством;
– глобальним гуманітарним суспільством;
– глобальним інформаційним суспільством.

За аналогією ми можемо в подальшому використовувати терміни, які характеризують процеси глобалізації в глобальних: економічній, політичній, соціальній, гуманітарній та інформаційній сферах, котрі є складовими процесів **загальної глобалізації,** наступними термінами:

– економічною глобалізацію;
– політичною глобалізацію;
– соціальною глобалізацію;
– гуманітарною глобалізацію;
– інформаційною глобалізацією.

Відповідно до вказаних вище підходів логічним виглядає використання наступних галузевих **видів науки глобалістики:**

– економічної глобалістики;
– політичної глобалістики;
– соціальної глобалістики;
– гуманітарної глобалістики;
– інформаційної глобалістики.

Природа та специфіка функціонування глобальної суспільної сфери потребує наявності системи інфо-комунікації між суб'єктами глобального суспільства: глобальними, цивілізаційно-

регіональними, національно-державними і локальними структурами влади та громадянами, як одиницями індивідуального і національно-державного суверенітету, групової та цивілізаційно-регіональної приналежності тощо [6].

Особливий наголос ми зробимо на аналізі проблем зародження, формування і розвитку соціальної глобалістики, яка тісно пов'язана з економічною, політичною, гуманітарною та інформаційною глобалістикою.

На нашу думку, **соціальна глобалістика** — це наука, яка досліджує соціальні структури, соціальні відносини, соціальну свідомість та соціальну діяльність в умовах формування глобального соціального суспільства. В основі філософії формування глобального соціального суспільства, безумовно, лежить система права, яка є організаційно-регулюючим «скелетом» суспільного організму.

Об'єкт дослідження соціальної глобалістики — соціальна сфера глобального суспільства, яка розглядається в тісному зв'язку з економічною, політичною, гуманітарною та інформаційно-комунікаційною сферами глобального суспільства.

Предмет соціальної глобалістики — особливості формування, функціонування та розвитку соціальної сфери глобального суспільства, яка розглядається в тісному зв'язку з економічною, політичною, гуманітарною та інформаційно-комунікаційною сферами глобального суспільства.

Методологія соціальної глобалістики — сукупність пізнавальних принципів і технологій дослідження особливостей формування, функціонування та розвитку соціальної сфери глобального суспільства, яка розглядається в тісному зв'язку з економічною, політичною, гуманітарною та інформаційно-комунікаційною сферами глобального суспільства.

Методика соціальної глобалістики — арсенал аналітичних методів (технік) наукового дослідження особливостей формування, функціонування та розвитку соціальної сфери глобального суспільства, яка розглядається в тісному зв'язку з економічною,

політичною, гуманітарною та інформаційно-комунікаційною сферами глобального суспільства.

Методологія (технологія) досліджень соціальної глобалістики повинна бути концептуально та ідеологічно вибудованою і об'єднувати методи (техніки) класичних соціальних досліджень з методами, процедурами і процесами, технічними прийомами та засобами дослідження, аналізу, перевірки й оцінювання здобутих даних, які використовуються економічними, політичними, соціальними, юридичними, соціально-психологічними та природничо-математичними науками.

Управління глобальним соціальним суспільством має здійснюватися на основі соціальних програм, технологій і методів **глобального соціального менеджменту** який розглядають як: а) наукову дисципліну, що досліджує проблеми управління глобальною соціальною сферою; б) систему управління глобальною соціальною сферою, що складається з глобальних соціальних структур, соціальних відносин, соціальної свідомості та соціальної діяльності.

У рамках глобального соціального менеджменту ми можемо виокремити правові, соціальні і психологічні методи регулювання глобальної соціальної сфери, які дозволяють системно планувати, організовувати і контролювати реалізацію прав людини в умовах формування глобальної держави і глобального громадянського суспільства, де загальні і соціальні права людини набувають все більшого значення.

Зрозуміло, що дослідження соціальної сфери глобального суспільства повинні системно використовувати базові поняття політології і соціології глобального світу, соціальної економії, соціальної інформатики, соціальної медицини, соціального захисту, соціального права тощо.

Окрім того, ми маємо розуміти, що світовий порядок має у своєму складі вагому складову компоненту — світовий соціальний порядок, який складається з глобальних соціальних структур, соціальних відносин, соціальної свідомості та соціальної діяльності, що здійснюються на глобальному, цивілізаційно-територіальному, регіональному та локальному рівнях.

Список використаних джерел та літератури

1. Бебик В. Сучасна глобалістика: провідні концепції і модерна практика / В. Бебик, С. Шергін, Л. Дегтерьова. К. : Університет «Україна», 2006. 208 с.

2. Бебик В. Політологія: наука і навчальна дисципліна. К.: Каравела, 2009. 496 с.

3. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования / Д. Белл; [пер. с англ.] Изд. 2-е, испр.и доп. М.: Academia, 2004. 788 с.

4. Валлерстайн И. После либерализма : пер. с англ. / Под ред. Б.Ю. Кагарлицкого. М. : Едиториал УРСС, 2003. 256 с.

5. Гаєк Ф. Принцип ліберального соціального порядку / Ф. Гаєк // Лібералізм : антологія / [упоряд. О. Проценко, В. Лісовий]. — 2-ге вид. К. : Простір : Смолоскип, 2009. С. 20–35.

6. Інформаційно-комунікаційна демократія [текст] : монографія. / за наук. ред. С.О. Довгого, Ред. колегія: Довгий С. О., Лісничий В. В., Бебик В. М., Радченко О. В. ; Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України. С. : Вид. СВС Панасенко І. М., 2015. 420 с.

7. National Security in the context of Information and Hybrid Warfares : monograph / V. Kyibida, V. Bebyk, M. Dmytrenko and others ; by V. Kyibida, V. Bebyk. Kyiv : NAPA, 2019. 384 p.

8. Політична енциклопедія. Редкол.: Ю. Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови) та ін. К.: Парламентське видавництво, 2012. 808 с.

9. Томас Х. Золотой век Испанской империи / Хью Томас; [пер с англ. В. Гончарова]. Москва: Изд-во АСТ, 2016. 736 с.

10. Цзинь Цаньжун. Ответственность Державы / пер. с кит. С.А. Кочминой, А.Н. Новобрановой. Пекин: Пекинская компания «Шанс», М.: ООО «Ваш полиграфический партнер», 2013. 232 с.

11. Bebyk W. Polityczna prakseologia: teoria, metodologia, praktyka // Panstwo i pravo wobec wspolczesnych wyzwan. Teoria i filozofia panstwa i prava oraz aksjologia democracji i ocrony praw czlowieka. Ksiega jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskierni. Torun, 2012. S. 139–147.

12. Bebyk, Valeriy (2019). Confucianism in the system of modern civilization of the PRC. Riddles of Chinese success / Scientific editor prof. dr hab. Wojciech Pomykalo. Warsaw: Warsaw Management University, Publishing House named after prof. Leszek J. Krzyzanovski, pp. 121–136 / 223 p.

13. Bebyk, Valeriy (2019). Human rights in the information society. Powszechny i regionalne systemy ochrony praw człowieka 70 lat po proklamowaniu Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka / Redakcija naukowa Jerzy Jaskiernja, Kamil Spryszak. Spis 1. — Torun: Wydawnictwo Adam Marszalek, S. 85–95 / 703 s.

14. Бебик, Валерий (2018). Крах мультикультурализма и права человека на оккупированных территориях в Европе. Nowe wyznania i rozwiazania w europejskim systemie ochrony praw czlowieka / Redakcija naukowa Jerzy Jaskiernja, Kamil Spryszak. Spis 3. — Torun: Wydawnictwo Adam Marszalek, S. 38–42.

15. Бебик, Валерий (2016). Конфуций и Платон: социальные модели и права человека. Aziatskie systemy ochrony praw czlovieka / Redakcija naukowa Jerzy Jaskiernja, Kamil Spryszak. Spis 3. — Torun: Wydawnictwo Adam Marszalek, S. 86–94.

16. Bebyk, Valeriy (2015). Ukrainian Maidan as a New Form of Protection of Human Rights. Problemy realizacji regionalnych standardow ochrony praw czlowieka w praktyce ustrojowej panstw / redakcija naukowa Jerzy Jaskiernia. Spis 3. — Torun: Wydawnictwo Adam Marszalek, S. 531–539.